

مالکیت صنعتی

موضوع مالکیت به نسبت تقسیمی که درباره آن بعمل آمده سه نوع میباشد ۱ - مالکیت بمعنی اعم که شامل انواع اموال منقول و غیر منقول میباشد ۲ - مالکیت صنعتی و تجارתי که موضوع آن علامات صنعتی و تجارתי و حق اختراع و اسم تجارתי است ۳ - مالکیت ادبی که راجع است بر آثار ادبی نویسندگان و حق تالیف و تصنیف علما و دانشمندان

قبل از آنکه صنعت رویتکاملرود چنین تقسیمی در بین نبود از مانه ۱۶ میلادی به بعد در قاره اروپا موضوع صنعت و تجارت و اختراعات دامنه وسیعی پیدا کرد و از طرفی نیز برای حفظ آثار صنعتی و اختراعات صنعتگران و مخترعین و تشویق آنان مقرراتی بوجود آمد و چون دامنه اختراعات روز بروز توسعه میافت و صنعتگران از آن اختراعات استفاده می نمودند بتدریج در قوانین مربوط به حمایت آثار مخترعین و صنعتگران تحولاتی پدید آمد و تا بحدیکه امروز تمام دول صنعتی اروپا و آمریکا و آسیا قوانینی برای حفظ حق مالکیت صنعتی و اختراعات اشخاص وضع و بموقع اجرا گذارده و از نظر آنکه موضوعات صنعتی و تجارתי و اختراعی تقریباً در تمام کشورها صنعتی یکسان است قوانینی که در باب حمایت آثار مالکیت صنعتی وضع شده است همه تقریباً متحد المضمون و یک نواخت میباشند باستثای کشورهای که اساس مالکیت خصوصی به اشتراکی و ملی مبدل شده است که آنها مقررات مخصوصی برای حق اختراع و مالکیت ادبی دارند که بموجب آن موجبات تشویق دانشمندان و ادبا فراهم و حقوق مالکیت آنان محفوظ میباشد.

هر گاه از نظر تاریخی موضوع را مورد مطالعه قرار دهیم ملاحظه خواهیم نمود تا قبل از انقلاب کبیر فرانسه قانونی در مورد مالکیت صنعتی و تجارתי وضع نگردیده است - ولی اوضاع اروپا و سیر تحول تاریخی و بسط اختراعات موجبات حمایت صاحبان علامت صنعتی و مخترعین را قبل از انقلاب فرانسه هم فراهم ساخته است مثلاً در تاریخ ۱۲۵ کتبر ۱۷۱۱ حکمی از شورا شهر لیون صادر شد که بموجب آن تجار و کارگران کارخانه ها دزدیدن و فروختن و بکار بردن نقوشی که برای استعمال در روی محصولات کارخانه ها بآنها سپرده شده بود ممنوع شدند و هم چنین بموجب حکمی که در تاریخ سوم فوریه ۱۷۷۸ صادر شد برای مخترع نقشه حق تعقیب

تقلید کننده آن علامت را مجاز نمود - بطوریکه ملاحظه میشود احکام و آئین نامه‌های مختلف و متفرق محلی چون پایه قانونی نداشت باز بین رفتن اصناف از بین میرفت و صاحبان صنایع لیون همواره از رقابت‌های مکارانه که در باب محصولات آنان میشد شکایت داشتند .

اولین مرتبه در تاریخ ۱۸ مارس ۱۸۰۶ قانونی در باب حمایت مالکیت صنعتی در فرانسه (برای شهر لیون) وضع گردید که بموجب آن هیئتی از اشخاص مطلع و اهل فن تشکیل و وظیفه آنها حفظ حقوق مالکیت نقوش و طرح‌های اشخاص بود . این قانون را حکم صادر مورخه اوت ۱۸۲۵ کامل نموده و این دو متن امروز اساس طرح‌های قانونی موضوع مالکیت صنعتی را تشکیل میدهند .

حق اختراع بموجب قانونی که در سال ۱۸۴۴ وضع گردیده است حمایت شده و این شامل يك محصول یا نتیجه صنعتی تازه و بدیع می‌گردد .

اساس قوانین بر این قرارداد شده که من جمله يك نقشه را وقتی صنعتی مینامند که خود مستقلاً دارای ارزشی باشد قطع نظر از جنسیکه در روی آن نقشه ترسیم شده است و شرط اساسی برای کسیکه میخواهد از حق انحصاری نقوش و نمونه‌ها استفاده نماید ابداع و تازگی آن میباشد بموجب قانون ۱۸۰۶ میبایستی يك دانه از نقشه و نمونه آنرا در شورای مردمان بصیر و موم نموده امانت گذارند و برای امانت گذاردن آن مقرراتی وضع گردیده و چنانچه بر خلاف قانون صاحب نقشه و نمونه از ودیعه قرار دادن آن خودداری مینمود از مزایا و حمایت قانونی نمیتوانست استفاده نماید .

یکی از مزایای قانونی حق استفاده انحصاری صاحب علامت و اختراع بود و تقلید کنندگان در مواردی که نقشه و نمونه را مورد تقلید قرار میدادند از طرف صاحب آن تعقیب میشدند و چنانچه سوء نیت تقلید کننده مجرّم نمیگردید فقط در دادگاه حقوقی موضوع قابل تعقیب بود .

از تفسیریکه از ماده ۴۲۶ قانون جزای فرانسه نموده اند در مواردی که شخص جنسی را که دارای علامت تقلید شده باشد با سوء نیت بفروش رساند یا از حارج وارد کند نیز قابل تعقیب جزائی میباشد مجازات اشخاص در این موارد پرداخت جزای نقدی در مورد تقلید کننده از ۱۰۰ تا ۲۰۰۰ فرانک و در مورد فروشنده از ۲۵ تا ۵۰۰ فرانک بوده است و در هر حال

نمونه نقشه یا قالب و سایر اسبابهایی که تقلید بوسیله آنها انجام شده توقیف خواهد شد ولو آنکه متهم بعلمت عدم احراز سوء نیت از جرم انتسابی تبرئه شود.

ماده ۹ قانون ۲۶ نوامبر ۱۷۸۳ مقررات راجع به نقشه و نمونه‌ها را با شرط معامله متقابله قابل اجرا در باره خارجی‌ها هم میدانند بموجب این شرط چنین فرض شده که هرگاه شخص خارجی که نقشه خود را در فرانسه تودیع نماید مثل ودیمه گذارنده تبعه فرانسه حمایت خواهد شد و اگر خارجی در خارج از کشور فرانسه تودیع کرده میتواند در فرانسه هم آنرا تودیع نماید مشروط بر اینکه تودیع او که در خارج بعمل آمده مهر و موم شده و هم چنین صاحب حق در خارج از فرانسه از اختراع خود استفاده ننموده باشد اولین مرتبه در تاریخ ۲۰ مارس ۱۸۸۳ در برن قرارداد بین‌المللی تنظیم و بموجب آن اتحادی بین دولی که بآن قرارداد ملحق شدند برای حمایت مالکیت صنعتی بوجود آمده است این اتحادیه در برن دفتری بنام (دفتر بین‌المللی اتحاد برای حمایت مالکیت صنعتی) دارد و در اول ژانویه ۱۹۰۰ شامل ۱۷ کشور بوده است بموجب این قرارداد اهالی کشوریکه جزء امضا کنندگان قرارداد نمیباشند ولی در کشوری که جزء ملحق شدگان قرارداد مذکور میباشد اقامت داشته و دارای موسسات صنعتی یا تجارتي باشند در تمام حالات مختلفه از مزایای تصدیق حق اختراع برخوردار خواهند شد و نیز از نقشه و نمونه و نام تجارتي با تمام مزایایی که قانون آن کشور در حال حاضر یا بعداً بآنها اعطا نماید استفاده خواهند نمود.

علامت مشخصه *marque Emblematique* منظور از علامت صنعتی و تجارتي تمام علائمی است که برای تشخیص و تمیز بین محصولات کارخانه یا تجارت بکار میرود به عبارت اخري علامت مذکور میرساند که فعلاً آن محصول از فلان کارخانه خارج و بوسیله فلان تاجر بفروش میرسد این علامت بمنزله يك قسم امضائی در روی محصولات صنعتی میباشد و انسان را از اشتباه آن با محصولات دیگریکه نظیر آنها و از کارخانه‌های دیگر خارج شده محفوظ میدارد.

در قرون وسطی نیز علامات مورد حمایت قرار میگرفتند ولی البته موضوع آن در باره پاره از محصولات صنعتی آنان بود اولین دفعه در

سال ۱۵۶۴ بموجب فرمانی مقرر شد که اشخاصی که علامات منصوب در روی ماهوت - طلا - نقره - ابریشم را تقلید نمایند به مجازات کسانی که سکه قلب زده اند خواهند رسید .

بعد از انقلاب فرانسه در سال ششم جمهوری قانونی وضع و مقرراتی برای حمایت علائم و اسم تجارتي وضع شد و صفت مشخصه علائم این بود که اولاً باید از سایر علامات متمایز باشد و با آنها اشتباه نشود ولی این نکته که آیا باید علامت با محصولی که در روی آن بکاررفته تناسبی داشته باشد یا نه مورد نظر نبود - و ثانیاً باید علامت تازه گی داشته و منظور از تازگی اینست که شکل مخصوصی باشد که تا آنوقت بصورت کسی خطور نکرده است .

قانونی در ۱۸۵۷ برای حمایت علامات وضع شد که بموجب آن علامتی حمایت خواهد شد که قبلاً تودیع شده و منظور این است که عامه مردم مطلع شوند از اینکه فلان علامت برای تشخیص فلان موضوع ساخته شده و عنوان انحصاری برای صاحب آن دارد و اشخاص دیگر حق استفاده از آنرا ندارند و نیز به تودیع کننده اجازه میدهد که تقلید کننده را مورد تعقیب جزائی قرار دهد .

و نیز بموجب قانون مزبور اثر تودیع برای ۱۵ سال است ، و ممکن است آنرا هر چند نوبت بخواهند تجدید نمایند ولی اگر در راس ۱۵ سال تجدید تودیع بعمل نیاید صاحب علامت حق مالکیت را از دست نمیدهد فقط ضمانت اجرای آن زائل میگردد - استفاده از علامت را میتوان جزاً یا کلاً بدیگری انتقال داد .

بموجب این قانون تقلید علامت ممنوع است و تقلید علامت صنعتی وقتی تحقق خواهد یافت که علامت رادر روی يك جنسی استعمال نمایند خواه همان جنس باشد که صاحب علامت آنرا برای آن اختصاص داده یا روی جنس دیگر علاوه بر این تقلید علامت صنعتی در موردی هم که تقلید در جزئیات غیر محسوس هم با علامت واقعی اختلاف داشته باشد باز تحقق میابد - و در جای دیگر قانون کسی را که از راه حيله علامتی را تقلید نماید برای آنکه خریدار را با اشتباه اندازد مجازات مینماید در این موارد منظور از تقلید باشکال مختلف میباشد ولی در هر حال باید اشتباه ممکن الوقوع باشد و هم چنین سوء نیت هم محرز باشد .

ماده ۸ قانون ۱۸۵۷ نسبت به کسی که علامتی را با خصوصياتی مورد

استعمال قرار دهد که برای فریب دادن تهیه کرده و هم چنین کسی که مخصوصاً متاعی را بفروش رسانیده یا بمرص فروش قرار داده که دارای علامت تقلبی که برای فریب خریدار بکار برده باشند مورد مجازات قرار داده است ولی در هر حال سوءعینیت باید محرز شود. مجازات تقلید کنندگان علامت حمس و جزای نقدی است یا یکی از این دو و نیز داد گاه میتواند اسباب و اثاثیه ساختن علامت را توقیف یا از بین ببرد قانون مذکور متضمن مقررات دیگری از نظر حقوق بین الملل و حمایتی که قانون در باره علامات صنعتی بخارجی ها اعطا نموده است که اساس آن معامله متقابله میباشد. و از ذکر جزئیات خودداری میشود آنچه در باب سابقه تاریخی موضوع مالکیت صنعتی بیان شد برای اطلاع از مبانی آن کافی است - و تا اندازه نیز تکامل قانون مزبور را روشن می سازد.

اما راجع بکشور ایران چون در قرون گذشته ایران وضع صنعتی نداشته احتیاج بوضع مقرراتی در این مورد احساس نگشته و در ادوار قانون گذاری سابقه از این جهت نمیتوان بدست آورد.

اول دفعه در سال ۱۳۰۴ قانونی تحت چند ماده برای ثبت علامات صنعتی و تجارتنی تدوین گردیده ولی به علت اختصار قانون مذکور در باب جزئیات قضیه و حمایت علامات ثبت شده ساکت بود در سال ۱۳۱۰ قانونی تحت ۵۱ ماده تدوین گردید و نیز در مرداد ۱۳۱۰ مواد ۲۴۴ و ۲۴۹ قانون مجازات عمومی اصلاح و برای جلوگیری از رقابت مکارانه و حمایت علامات صنعتی و تجارتنی که در ایران به ثبت رسیده اند مقررات جزائی وضع گردید باین ترتیب کشور ایران بسایر ممالک صنعتی و تجارتنی ملحق شد ولی در عمل خارجی ها از این قانون بیشتر استفاده مینمایند زیرا محصولات ممالک صنعتی بممالک عقب افتاده مثل ایران بعد و فوروارد میشود و برای حفظ و حمایت علامات و اختراعات صاحبان علامت به ثبت آنها در ایران مبادرت می نمایند بموجب ماده ۱ قانون ایران هر قسم علامتی اعم از نقش - تصویر - رقم - حرف - عبارت مهر - لفاف که برای تشخیص امتیاز محصول صنعتی تجارتنی یا فلاحتی اختیار میشود. علامت صنعتی و تجارتنی شناخته خواهد شد و بموجب ماده ۲ قانون هر کس علامت خود را به ثبت رساند حق انحصاری در استعمال آن برای او ایجاد خواهد شد

علامت تجارتنی با صنعتی خارجی هانیز در ایران میتواند ثبت و مورد

حمایت واقع گردد و شرط اصلی حمایت در این مقام اینست که دولت متبوع خارجی هم بموجب عهدنامه یا قانون علامات صنعتی یا تجارتنی ابران را مورد حمایت خود فراردهد در این باب از تاریخ وضع قانون قراردادهایی با دول صنعتی اروپا مثل فرانسه - انگلستان سوئد - دولت شوروی تنظیم شده است

مدت حمایت علامات صنعتی و تجارتنی ثبت شده در ایران ده سال و این مدت همواره ممکن است تجدیدشود - کلیه اختلافاتی که در باب ثبت یا حق تقدم اشخاص در باب ثبت علامت حاصل شود در دادگاه شعبه اولی شهرستان تهران مطرح خواهد شد - و هرگاه ضمن دعوی جزائی متهم دعوی مالکیت علامت مورد بحث را نماید طبق ماده ۴۹ خساراتی که ذبحق میتواند از طرف خود دریافت دارد شامل ضررهای وارده و منافی خواهد بود که ذبحق از آن محروم شده است « این ماده اولین قانونی است که در موضوع (عدم النفع) در ایران وضع گردیده است »

اختراعات - چون هر قسم اختراعی برای ایجاد یا پیشرفت تمدن بکار میرود اختراعی که قابل ثبت باشد ثبت آن برای مدت بیش از ۲۰ سال قابل تجدید نخواهد بود و چنانچه اختراعی در مدت پنج سال مورد استفاده واقع نگردد ثبت آن کان لم یکن خواهد شد و در باب ثبت اختراع در ایران ماده ۴۴ قانون عهدنامه یا معامله متقابله قانونی را لازم شمرده است بموجب ماده ۲۴۹ اصلاح شده قانون مجازات عمومی برای اشخاصیکه مرتکب جعل شده یا علامت مجعول را مورد استفاده قرار دهند و همچنین کسیکه علامت ثبت شده دیگری را بدون اجازه صاحب آن استعمال نماید و یا اگر محصولی را بعارض فروش قرار دهد که در روی آن علامت مجعول یا متعلق بغير بدون اجازه صاحب آن باشد و یا کسیکه علامتی را خواه با الحاق یا کسر یا تغییر دادن قسمتی از خصوصیات آن تقلید نماید یا با علم به تقلیدی بودن آن علامت را استعمال کند و نیز کسیکه محصولی را که دارای علامت مجعول یا تقلیدی بوده یا دارای علامتی باشد که بدون اجازه استعمال شده باشد از ایران صادر یا وارد کند بجزس تأدیبی از سه ماه الی سه سال و بجزای نقدی از یکم هزار تاده هزار ریال یا بیکم از این دو مجازات محکوم خواهد شد بطوریکه ملاحظه میشود قانونگذار برای حمایت علامت صنعتی ثبت شده در ایران تمام اقسام و صوریکه يك علامت ممکن است مورد تعدی غیر واقع شود در

نظر گرفته و آنرا ممنوع و مجازاتی برای مرتکب آن منظور کرده است و همچنین اختراعات ثبت شده در ایران را مورد حمایت قرار داده بطوریکه برای کسیکه هر قسم تجاویز نسبت به حق صاحب ورقه اختراع بعمل آورد خواه با ساختن محصولات خواه با استعمال وسائلی که موضوع ورقه اختراع است جعل محسوب و مرتکب از سه ماه تا ۶ ماه حبس تادیبی یا بهزار ریال تا ده هزار ریال جزای نقدی یا هر دو مجازات محکوم میگردد .

قانون گذار در مورد در این قانون جعل را جنحه قرار داده و مجازات حبس تادیبی برای مرتکب آن تعیین نموده است - چنانچه جعل کارگری مستخدمی باشد که در کارخانه یا بنگاه مخترع مستخدم یا کارگر بوده و نیز چنانچه جعل با کارگر مخترع تبانی یا شرکت نموده و بدستیاری او از طرق فنی موضوع اختراع اطلاع یافته باشد و نیز هر کسیکه نظر بمقام فنی یا امانت داری از اسرار راجع باختراع یا طرز اجراء اختراعی مطلع شده و آنرا افشا نماید یا بطریق دیگر سوء استفاده کند بتفاوت بحسب تادیبی از ۶ ماه تا دو سال و یکسال تا سه سال محکوم خواهد شد در تمام موارد تعقیب بعهدہ شاکی خصوصی و یا بعهدہ دادسرای شهرستان خواهد بود در هر حال چنانچه بزه ارتکابی در سایر شهرهای ایران واقع شود داد-رسی آن در تهران بعمل خواهد آمد

مدال و نشان صنعتی

راجع بمدال و نشان صنعتی در قوانین ما سابقه وجود ندارد ولی در نزد ممالک صنعتی این موضوع اهمیت شایان توجه دارد مدال یا نشان هائیکه در یک مسابقه صنعتی در نمایشگاهها بصاحب مال و متاعی داده می شود وسیله است که بمصرف کنندگان آن جنس خوبی و مرغوبی آن را توصیه مینماید و مصرف کنندگان این متاعها حق دارند که از آزر آنها اطمینان حاصل نمایند و اشخاصیکه برخلاف حق متاع خود را باین قبیل نشان ها بیاریند تحت تعقیب قرار خواهند گرفت بموجب قانون ۳۰ آوریل ۱۸۸۶ در فرانسه این اقدامات از نوع جنحه تشخیص داده شده و مجازات آن جزای نقدی و حبس میباشد .

اسم تجارتي

مبتکر موضوع اسم تجارتي ممالک صنعتی اروپا میباشد و در قوانین ایران سابقه وجود ندارد در سال ۱۳۱۱ ضمن وضع قانون تجارت در باب

۱۴ مقرراتی را جم با اسم تجارتي وضع شده است در این قانون تعريفی از اسم تجارتي نشده فقط راجع به ثبت آن موادى تدوين نموده اند و بموجب ماده ۵۷۶ ثبت اسم تجارتي اختیاری است مگر در مواردی که وزارت دادگستری ثبت آنرا الزامی داند و طبق ماده ۵۷۸ حق انحصاری برای کسیکه اسم تجارتي خود را به ثبت رساند تامین شده است و بنا بر این شخص دیگر در همان محل از داشتن آن اسم محروم میباشد ولو آنکه اسم تجارتي ثبت شده نام خانوادگی او باشد در ماده ۵۸۳ حق تنظیم نظامنامه هاء مربوط به ثبت اسم تجارتي و محاکمه آن بوزارت دادگستری داده شده ولی اقدامی در این مورد بعمل نیامده از این جهت قانون مذکور قابل اجرا نیست

اسرار کارخانه

مخترعی که اختراعی در يك موضوع صنعتی مینماید بوسیله ثبت آن و بدست آوردن تصدیق اختراع حق استفاده آنرا برای خود محفوظ میدارد ولی اسرار کارخانه ها مورد حمایت قانون واقع نشده مگر در موردیکه کسی بر اثر اینکه محل اعتماد مخترع بوده و از سر مذکور آگاهی حاصل نموده آنرا انتشار دهد چنین شخصی طبق مقررات قانون مجازات خواهد شد.

لزوم اصلاح ماده ۲۲ قانون ثبت امیناد و املاك

سالیانی است که قانون ثبت بموقع اجراء در آمده و ضمن عمل معایبی که در اجراء ماده ۲۲ قانون بالاخاظ مواد دیگر از قانون مدنی و قانون تجارت موجود بود ظاهر و سبب توجه ضرر های جبران ناپذیری برای اشخاص شده و از آنجائیکه عبارك ماده طوری تدوین شده که بدادرس اجازه تبیر و تفسیر قضائی نمیدهد دادگاه ها هم نتوانسته اند در موقع مقتضی در احکام خود برای جبران ضرر های وارده بر اشخاص ذی علاقه چاره اندیشی نمایند اینك باز که قسمتی از موارد که فعلاً بنظر میرسد اشکالاتیکه در اجراء ماده پیش آمده و تعارضی که با سایر قوانین دارد متذکر و امیدوار است اولیاء وزارت دادگستری به نهجی که در خاتمه پیشنهاد شده و یا طریقى که بهتر وافى بمقصود باشد باصلاح ماده همت گمارند